



**Özel
Yüksekokulların
Devletleştirilmesi
Mücadelesi ve
Robert'ten
Boğaziçi'ne...**

Faruk PEKİN

■ Faruk PEKİN

1947 doğumlu. 1968-69 ders yılında Robert Kolej Yüksekokulu'nu bugünkü Boğaziçi Üniversitesi'ne dönüştüren süreci başlatan Öğrenci Birliği'nin başkanı. 1969-71 yılları arasında ANT dergisinde siyasi-teorik yazılar yazdı. Aynı yıllarda DİSK Maden-İş Sendikası'nda eğitim verdi. 12 Mart'ta 2 yıl, 12 Eylül'de DİSK Davası nedeniyle 3 yıl hapiste tutuldu. 1974-76'da DİSK Kimya-İş'te, 1978-1980'de DİSK genel merkezinde çalıştı. Hapisteki DİSK Davası Savunması'na katkısıyla bilinir. DİSK yeniden açıldıktan sonra DİSK Genel Başkanlığı Başdanışmanı oldu. Kültür turizmi ile ilgileniyor. Profesyonel rehber. 2010 İstanbul Avrupa Kültür Başkenti projesinde Danışma ve Yürütme Kurulu üyeliklerinde bulundu. TÜRSAB Başkanlık danışmanı, İBB İstanbul Turizm Platformu Danışma Kurulu üyesi, Kültür Bilinci Geliştirme Vakfı Onursal Başkanı. Değişik konularda yayımlanmış çok sayıda kitabı ve makaleleri bulunuyor.

Özel Yüksekokulların Devletleştirilmesi Mücadelesi ve Robert'ten Boğaziçi'ne...

Türkiye’de özel okullar konusu, Osmanlı Devleti’nin erken dönemlerinden beri gündemdedir. Osmanlı’daki sınırlarını Fatih Sultan Mehmet’in çizdiği çok etnik yapılı, çok dilli, çok dinli, çok kültürlü “millet sistemi” gereği Rum, Ermeni, Yahudi cemaatleri “özerk” özel okullar açabiliyordu. Ayrıcalık tanınan bazı ülkeler de kendi misyonları için özel okullara sahip olabiliyordu (en eskisinin 1583 tarihli St. Benoît Okulu olduğu kabul edilir). Bu arada bazı İslami cemaatler de tekke ve zaviyeler çevresinde mahalle okullarını devreye sokabiliyordu.

Aynı zamanda İslam halifesi olan Osmanlı padişahlarının 18. yüzyılın sonunda yukarıdan aşağı başlattığı “Batılılaşma” hareketi içinde, 1839 Tanzimat ve 1856 Islahat fermanları özel okullar konusunu bir hak olarak kabul etti ve bu durum 1876 tarihli Kanun-ı Esasi’ye de yansdı. Bu arada çıkarılan ve uzun süre yürürlükte kalan 1869 tarihli Maarif-i Umumiye Nizamnamesi (özellikle 129. maddesi) özel okullar konusunu oldukça ayrıntılı hâle getirdi. 1914’te başlayan I. Dünya Savaşı’ndan sonra yabancı okullara el koyan Osmanlı yönetimi 2 Eylül 1915 tarihli Mekâtib-i Husûsiye Talimatnamesi ile özel ve yabancı okulları yeniden tanımladı ve ilgili esasları belirledi.

24 Temmuz 1923’te imzalanan Lozan Antlaşması’yla hem azınlık okullarının hem de yabancı okulların kanunlar doğrultusunda devamına karar verildi. 3 Mart 1924 tarihli Tevhid-i Tedrisat (Öğretim Birliği) Kanunu özel okullara bazı ek çerçeveler getirirken tüm eğitim kurumlarını Maarif Bakanlığı’na bağladı. Mahalle mektepleri ve medreseler kapatıldı.

Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal’in 1 Kasım 1925’te TBMM’yi açış konuşmasında özel okulların geliştirilmesine vurgu yaptığı konuşmasının ardından 1928 sonunda başbakan, bazı bakanlar ve milletvekillerinin kurucu olduğu Türk Eğitim Derneği (TED, ilk adı Türk Maarif Cemiyeti) kuruldu. 1931’de TED Ankara Koleji’nin temeli olan anaokulu çalışmaya başladı. Var olan İstanbul, Ankara, İstanbul Teknik üniversitelerine ek olarak 1950’li yıllarda Ege, Hacettepe, Karadeniz Teknik, Ortadoğu Teknik, Erzurum Atatürk üniversiteleri kuruldu.

Özel yüksekokullar, 1962’de açılmaya başlıyor

27 Mayıs 1960 Askerî Darbesi ardından halk oylamasıyla kabul edilen 1961 Anayasası 21. maddesinde eğitim hakkını belirlerken özel okulların varlığını kabul ediyor ve eğitimde üniversite kurma dışında devlet tekeli kaldırılıyordu. Özel okulları düzenleyen ayrı bir yasa çıkarılacaktı. Ancak düzenleyici yasa beklenmeden, 1962 yılında ilk özel yüksekokul açıldı. Hızla sayıları arttı.

Özel yüksekokulların (ÖYO) sayısı 1967’de on dokuz iken, 1969’da kırk dörde yükseldi (On sekizi mühendislik ve mimarlık, on üçü eczacılık ve diş hekimliği, on biri iktisat ve ticaret ilimleri). Bu okullarda okuyan öğrenci sayısı 1969’da 39.691’di.¹ 1970-71 ders yılında medyada ÖYO’da okuyan öğrenci sayısının 50.000 olduğu söylenir ve yazılırdı.

O sıralarda en prestijli diploma, mühendislik diplomasıydı. Ardından tıp gelirdi ama özel tıp okulu yatırımının çok pahalı ve uzun olacağı baştan belliydi. Üçüncü olarak diş ve ecza geliyordu. “Hür teşebbüs” bunları öne alacaktı. Özel hukuk okullarının açılması bir biçimde engellenmişti.

Özel yüksekokulları düzenleyen 8 Haziran 1965 tarihli (yürürlüğe girmesi 18 Aralık 1965) 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu² “özel üniversite” kuruluşunu olanaklı hâle getirince ÖYO olgusu birden ekonomik, toplumsal ve siyasi bir sorun hâline geliverdi. Gerçekte kanun çıkarken TBMM’de grubu bulunan Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), Ekim 1965 seçimlerinden sonra Meclis’te grup kuran Türkiye İşçi Partisi (TİP) dâhil hiçbir siyasi parti “Anayasa’daki ilkelere” gündeme getiren önerilerde bulunmamış, başvuru süresi içinde Anayasa Mahkemesi’ne bir başvuruda bulunmamıştı.

625 sayılı yasa, azınlıkların var olan haklarının devamını kabul ediyor ancak yabancıların yeni okul açmasını, yeni bina yapmasını yasaklıyordu.

Her yıl çok sayıda lise mezununun açıkta kalması, “üniversiteye giremeyenler” sorununu büyütüyor ve o zamanki siyasal iktidarı çözümler için zorluyordu. Üniversite eğitimi konusunda ortalıkta ciddi bir talebin bulunması “daha fazla kâr” peşindeki ticari şirketleri, patronları yasa bile çıkmadan hızla harekete geçirdi. Han odalarında, apartman katlarında gerçekleştirilecek nitelsiz “sözde üniversite” eğitiminden para kazanacaklardı. Kara para aklamak isteyenler bile sektöre girdi. 1973 yılında Alemdağ Askerî Hapishanesi’nde birlikte kaldığım mafya ağlarından, uyuşturucu madde kaçırmakla suçlanan Bezal kardeşlerin daha sonra Gayrettepe Emniyet Amirliği binası olarak kullanılan binada özel yüksekokul açmış oldukları söylenirdi.

Gerçekte tartışma daha ilkokulun açıldığı 1962’de başlamıştı. Konu yalnızca Anayasa’daki “eşitlik” ilkesi değildi. ÖYO hızlı bir biçimde var olan üniversite eğitimi olumsuz etkilemeye, aşağıya çekmeye başlamıştı. Var olan talebe göre yalnızca büyük şehirlerde, az masraflı alanlarda, yetersiz donanımlarla açılan ÖYO’nun öğretim kadroları, var olan zaten eksik öğretim kadrolu üniversitelerden sağlanıyordu. Bu okullarda hem öğrencileri eğitme hem de bilimsel araştırma yapma görevi olan hocalar, haftada kırk elli saat ders yapmaya başladılar. Üniversitelerdeki verim hızla düşmeye başladı. Diğer yandan diploma ticaretine konu olan ÖYO öğrencileri, değişik yurtlarda kalmakta olan üniversite öğrencilerinin yurt hakkını da kullanacaklardı.

“Daha fazla kâr” amacıyla açılan ÖYO öğrencilerinin hepsi de zengin çocuğu değildi. Büyük çoğunluğu orta ve alt gelirli aile çocuğuydu. Bir kısmı çalışarak okumaya çabalıyordu. Bu

1 T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, *Tebliğler Dergisi* (MEB TD) (24 Mart 1969), c. 32, S. 1547, s. 91. Özel yüksekokullarla ilgili Senato Araştırma Komisyonu Raporu’nun Cumhuriyet Senatosu’nda görüşülmesi dolayısıyla Milli Eğitim Bakanı İlhami Ertem’in Senato’da yaptığı konuşması.

2 *Resmî Gazete* (18 Haziran 1965), s. 12026.

öğrenciler de bir süre sonra şikâyete başladılar. Han ya da apartman katlarında daracık odalarda elli seksen kişilik sınıflarda eğitim alıyorlar, gerekli teçhizat, laboratuvar vs. görmeden kimya, eczacılık, dişçilik dersleri yapıyorlar; birinci ve ikinci sınıfları kolay geçiyorlar ama üçüncü ve dördüncü sınıflarda beklemler başlıyordu (ÖYO patronlarına ek gelirler)... Bir süre sonra ÖYO öğrencilerinin büyük bir kısmı da okullarının “devletleştirilmesi” mücadelesine katılıyor olacaktı.

İstanbul-Ankara büyük öğrenci yürüyüşü

Çorum işçilerini Ankara'da karşılayan Abdullah Baştürk sonraki yıllarda DİSK'in gelecekteki başkanı olacaktı

1967-68 ders yılı başına kadar ÖYO sorunu gündemde değildi. İlk ciddi tartışma birer kamu kuruluşu olan TMMOB üyesi bazı odaların, ÖYO mezunlarını odaya kaydetmeyeceğini açıklamasıyla gündeme düştü. Ege Yüksek Mimarlık ve Mühendislik Okulu'nu bitiren yirmi öğrenciden üçünün, mesleki faaliyette bulunabilmek için Mimarlar Odası'na yaptığı başvurunun oda yönetim kurulu tarafından reddedildiği, 2 Kasım 1967'de basına açıklandı.³



İkinci olarak İTÜ Öğrenci Yurdu'na özel okullarda okuyan öğrencilerin alınmasına karşı gerçekleştirilen bir boykot, herkesi bu konuda düşünmeye sevk edecek ve 3 Kasım 1967 günü İstanbul Teknik Üniversitesi Talebe Birliği (İTÜTB) Başkanı Hasan Yalçın “Gerekirse boykot, gerekirse Ankara'ya kadar toplu yürüyüşler ve mitingler düzenleyerek davamızı savunacağız” diyecekti.⁴

Önlerinde Çorum Belediyesi temizlik işçilerinin 27 Temmuz 1966'da başlattığı “Çorum İşçilerinin Yalınayak Yürüyüşü” örneği vardı. Sonradan Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK) başkanı olup 12 Eylül 1980 faşist askerî darbesinden sonra idamla yargılanan Abdullah Baştürk'ün öncülük ettiği eylemde Genel-İş Sendikası üyesi işçiler, 260 kilometrelik Çorum-Ankara kara yolunu çıplak ayaklarla yürümüş, Ankara'ya geldiklerinde sonuç alamayınca sorunlarını tüm Türkiye'ye duyurmak amacıyla otuz iki gün süren Ankara-İstanbul yürüyüşünü gerçekleştirmişlerdi. 4 Haziran 1967'de de yine Genel-İş Sendikası üyesi doksan Manisa Belediye işçisi “Anayasa Yürüyüşü” olarak da bilinen “Manisa-Ankara Yürüyüşü”nü yapmışlardı.

Bu arada 31 Ekim 1967 tarihli *Ant* dergisinin “Üniversite Eki”nde “Ulusçu eğitime darbe” başlıklı bir yazı yazan İstanbul Üniversitesi Ceza Hukuku Kürsüsü öğretim üyelerinden Çetin Özek, ÖYO'nun Anayasa'ya aykırı olduğunu ileri sürdü ve aynı ekte TMMOB Mimarlar Odası Genel Sekreteri Demirtaş Ceyhun da

³ *Ant* dergisi (7 Kasım 1967), s. 45, s. 2.

⁴ *Ant* dergisi (7 Kasım 1967), s. 45, s. 3.



Özel yüksekokul öğrencilerine İTÜ yurtlarının tahsis edilmesi tepki çekiyordu

vererek özel okula gidebiliyorlar, ikamet olanaklarını da kendileri yaratmalı” diyorlardı. Sonunda İTÜ öğrencileri, yurt yönetimine fiilen el koyup yurdu işgal etti. ÖYO sorunu birden özellikle İTÜ öğrencilerinin en önemli sorunu hâline geliverdi.

Zaten 1967 yazında İTÜ öğrencileri konuyu kendi aralarında enine boyuna tartışıyorlardı. İTÜTB (Başkan Hasan Yalçın), İTÜTOTB (İTÜ Teknik Okulları Talebe Birliği, Maçka Teknik, Başkan Taner Çakıroğlu), İYTÖTB (İstanbul Yıldız Teknik Okulu Talebe Birliği, Yıldız Teknik, Başkan Sait Bülbül), ÖDTÜÖD (ODTÜ Öğrenci Derneği, Başkan Cengiz Haksever) üyeleri, öğrencileri, Türkiye Millî Talebe Federasyonu (TMTF, II. Başkan Faruk Yalnız) ile uzun uzun kamuoyunun dikkatini çekebilecek bir yürüyüşün planlanmasını yapmaya başlamışlardı.

“İstanbul-Ankara ÖYO Yürüyüşü” sırasında İTÜTB’de bir görevi olmayan ancak bu yürüyüşün ön hazırlığını gerçekleştiren ve bu yürüyüşte öne çıkıp 1968’de İTÜTB Başkanı olacak Harun Karadeniz, o çalışmalarını şöyle anlatıyor:

Önce ne isteyeceğimizi, yani özel okullar konusunda önerimizi tespit ettik. Özel okulların kapatılması çözüm olamazdı; çünkü ekim-kasım aylarında üniversiteye giremeyen öğrencileri destekleyenler ve üniversitelere alınmalarını isteyenler bizlerdik. Özel okulların devletleştirilmesi slogan olarak ve doğru çözüm olarak benimsendi. Özellikle dikkat edilecek ve tek slogan kullanılacaktı. Çünkü bazı basın organları “Bunlar kendilerinden başka kimse okumasın istiyorlar, özel okullar kapatılсын istiyorlar” diye yayın yapıyordu. Tek sloganla ortaya çıkıp devletleştirme önerisi, bu tür yayını önleyebilir ve belki de özel okul öğrencilerini de bizim yanımıza katabilirdi. Esasen izlenebilecek tek doğru yol da buydu.

5 Ant dergisi (31 Ekim 1967), “Üniversite Eki”, s. 44, s. 3-6-7.

6 Turhan Feyzioğlu (06.10.2013), “Türkiye’de Özel Okullar ve 68 Kuşağının Mücadelesi ‘Kürtçe özel okul’ Diyenler ‘68 Kuşağının Bu Mücadelesini Biliyor mu?’, Odatv, (<https://odatv4.com/makale/kurtce-ozel-okul-diyenler-68-kusaginin-bu-mucadelesini-biliyor-mu-0610131200>), son okuma tarihi 20.11.2021.

Özel okulların devletleştirilmesini isteyecektik. Fakat düşündüğümüz yürüyüşün birçok zorlukları vardı. İnanıyorduk ki Ankara'ya kadar yürüyecek yeterli öğrenci çıkardı. Nitekim çıktı. Fakat bu yürüyüşün etkili olması için bir-iki yüz kişinin kendi kendine yürümesi yetmezdi. Yürüyüşe katılmayan öğrenciler boykot yapmalıydı. Evet, asıl sorun buradaydı. Yürüyüş ortalama iki hafta sürede gerçekleşebilirdi. İTÜ öğrencisinden iki haftalık boykot istemek o güne kadar görülmemiş bir olaydı. Üstelik bazı cemiyet başkanları böyle bir boykot olursa karşı çıkacaklarını bildirmişlerdi. Geniş öğrenci kitlesinin de böyle bir öneriyi kabul edeceği şüpheliydi. Zaten militanlaşmaya yönelen öğrenciler yürüyüşe katılacaktı. Geriye kalanlar arasında boykot kırıcılarına kim karşı koyacaktı? İşin sonunda hareketi gerçekleştirememek de vardı. Bütün bunlar uzun uzun tartışıldı. Karar almak birkaç gün sürdü. Sonuçta yürüyüşe karar verildi. Boykot da yapılacaktı. Ancak biliyorduk ki o güne dek İTÜ öğrencisinden böyle bir istekte bulunulmamıştı. O hâlde yapılacak iş de İTÜ'yu o güne kadar girmediği bir ortama sokmaktı.⁷

Doğru slogan olarak "Özel yüksekokullar devletleştirilmelidir" sloganı kabul edildi. Tabii ki bu slogan devlet kurumunun niteliğini tartışmıyordu. Henüz üniversite gençliği "Devlet, kimin devleti?" sorusunu sormuyordu. Gerçekte bu çözüm ÖYO'nun kapatılıp öğrencilerinin resmî devlet okullarına yatay geçişinin sağlanması anlamına geliyordu.

7 Kasım 1967 Salı sabahı, on dört günlük boykot ve 441 kilometrelik "Ankara Yürüyüşü" başlayacaktı. İTÜ ile Maçka Teknik ve Yıldız Teknik Okulu akşam bölümü öğrencilerine ek olarak, İÜ İktisat ve Eczacılık fakülteleriyle Güzel Sanatlar Akademisi öğrencilerinin kısa süreli boykotları desteğinde, öğrenciler önce Taksim Atatürk Anıtı'na çelenk koydular; ardından, ellerinde üzerlerinde "Özel yüksekokullara hayır", "Özel okullar devletleştirilmelidir" yazan pankartlarıyla Dolmabahçe üzerinden Kabataş'a aktılar ve oradan arabalı vapurlarla Üsküdar'a geçtiler. Yaklaşık 5.000 kişinin Ankara Asfaltı'na kadar geçirdiği, çoğu teknik okul öğrencisi iki yüz yetmiş altı kişinin on dört günlük yürüyüşü başladı. İkmal grupları, lojistik olarak her şeyi hazırlamıştı: Lastik ayakkabılar, yağmura karşı kesip yağmurluk yapmak üzere 900 metre uzunluğunda naylon, bazı ilaçlar, vitaminler...

Ankara Asfaltı'nda yürüyüşe geçen gençler çevre halktan da ilgi görüyorlardı



İzmit, Adapazarı, Bolu, Gerede gibi bazı yerlerde miting yapacaklardı. Konuyu işçilere, köylülere anlatacaklardı. Kahvelerde konuşacaklardı. Anayasa'daki "eşitlik" ilkesini örneklerle açıklayacaklardı. Gerektiğinde gençliğin ilgilendiği diğer yurt sorunları üzerinde de görüşlerini bildireceklerdi. ÖYO konusunun bozuk düzenin yalnızca bir parçası olduğunu belirteceklerdi. Geçtikleri her yerde iz bırakacaklardı. 27. kilometrede ilk

7 Harun Karadeniz (2015), *Olaylı Yıllar ve Gençlik*, İstanbul, Literatür Yayınları, 9. basım, s. 58-59.

Öğrenciler Ankara yürüyüşünü kitlelerle buluşmanın bir aracı olarak kullanmayı önemsiyordu



gecelemeyi yaptılar. İzmit'teki mitingde İÜ İktisat Fakültesi öğretim üyesi İdris Küçükömer bir konuşma yaptı. İdris Hoca'nın konuşmasındaki "halkın iktidarı" sözlerine hükümet komiseri itiraz ettiyse de hoca konuşmasını tamamladı.⁸

Üniversite gençliği, eğitimin ekonomiden, ekonominin yoğunlaşmış ifadesi olan siyasetten bağımsız ele alınamayacağını; hâlbuki o günlerde eğitimin siyasi iktidarın elinde sömürü aracı olarak kullanıldığını belirtip üniversite kapılarına dayanan binlerce gencin onlar için sadece bir kâr konusu olduğunu söylüyordu. Politikacı kurnazlığıyla, patron kapkaççılığı, açıkgozlülüğü el ele verip eğitimde soygun alanı yarattıkları belirtiliyordu. Onlara göre ÖYO, kâr hırsıyla yaratılmış, montajcı, ambalajcı, sözde sanayiye uygun kişiler hazırlayacak geri düzeydeki ticari kuruluşlardı. Bu okullara gitmek zorunda bırakılan, zor olanaklarla okumaya çalışan yoksul ve orta sınıf halk çocukları dolandırıcıların eline düşmüştü.

"Resmî okulda bir öğrencinin yatırım hariç yılda 12.500 liraya mal olmasına karşın, bu rakam ÖYO'da 2.000-3.000 liraya düşüyor... Otuz yıllık İÜ Dış Hekimliği Fakültesi'ne yılda altmış altı öğrenci alınırken, iki yıl önce kurulan özel okula ise dört yüz doksan öğrenci alındı" diyorlardı.

İstanbul-Ankara Yürüyüşü sürerken 16 Kasım'da Sultanahmet İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi öğrencilerinin Sultanahmet'ten başlattıkları destek yürüyüşü polislerce engellendi. Kimya Yüksek Okulu öğrencileri boykota başladı. 17 Kasım'da SBF Basın Yayın Yüksek Okulu ve ODTÜ öğrencileri, 20 Kasım Pazartesi günü dersleri boykot edeceklerini açıkladılar.

20 Kasım 1967 günü yürüyüşteki yaklaşık yüz elli öğrenciyi Ankaralılar, öğrenci temsilcileri, fikir kulüpleri üyeleri, yürüyüşü başından beri her yerde destekleyen TİP'in, DİSK üyesi

8 Ant dergisi (14 Kasım 1967), "Üniversite gençliği Ankara'ya yürüyor", S. 46, s. 6.

sendikaların ve işçilerin, Türkiye Öğretmenler Sendikası'nın (TÖS) temsilcileri; bayraklarla, sloganlarla, folklor gösterileriyle karşıladı. Gençler, Anıtkabir'de saygı durumunda bulundu.⁹

On dört günlük yürüyüş süresinde değişik fakülte öğrencileri de bildirileriyle, boykot eylemleriyle yürüyüşü gerçekleştirenlerle dayanışma içinde oldular. Tüm Türkiye, iki hafta boyunca ÖYO konusunu izler hâle getirildi.

Bu arada yürüyüşü gerçekleştiren öğrenci örgütlerinin başkanları, siyasi partilere bir mektup göndererek konuyu TBMM'de gündeme getirmelerini önerdi ve devletleştirme konusunda ne düşündüklerini sorup yazılı cevap istedi. Cevap vermeyenleri kamuoyuna duyuracaklarını da mektuba ilave ettiler. CHP ve TİP devletleştirmeyi benimzediklerini bildirirken, Güven Partisi konuyu inceleyeceklerini açıkladı. Zamanın Adalet Partili Millî Eğitim Bakanı İlhami Ertem ile Devlet Bakanı Seyfi Öztürk "özel yüksekokulları devletleştirmenin gereksizliğini ve olanaksızlığını" öne sürdüler.¹⁰

Tüm halk kesimlerinin desteğini alan, hatta çalışarak okumak zorunda kalan, çözümsüzlük içinde kıvranan ÖYO öğrencileri için bile bir umut olan İstanbul-Ankara ÖYO Yürüyüşü, nicel olarak değil ama nitel olarak Türkiye üniversite gençliğinin ilk büyük eylemiydi. Yalnız katılanlar açısından değil, izleyenler açısından da "yapabilme gücü"nü gösteren, öz güvenini artıran, eylem içinde eğiten bir büyük deneyimdi. Nitekim bu eyleme doğrudan ya da dolaylı katılan gençler daha sonra '68 gençliğinin en militan kesimini oluşturacaktı.

Basını ilanları ile besleyen ÖYO patronlarının baskıları nedeniyle bir kısım basın yayın organı İstanbul-Ankara ÖYO Yürüyüşü'ne yer vermedi. Bu arada ÖYO'da da öğrenci dernekleri kurul-

muştu ve bu derneklerin çoğu, okul sahipleri yanlısı kişilerin elindeydi. Türkiye Özel Okullar Talebe Federasyonu yürüyüşü eleştirmişti. Ancak eylemi, resmî üniversite öğrencilerinin çoğu ile bir kısım ÖYO öğrencisi bildiri, boykot ve yürüyüşlerle desteklemişti.

İstanbul-Ankara ÖYO Yürüyüşü'nden sonra Cumhuriyet Senatosu, 30 Kasım 1967 günü Senato Araştırması açılmasına karar verdi¹¹ ve 6 Aralık 1967 tarihinde, 24 Nisan 1968'e kadar çalışacak, konuyla ilgili bir özel komisyon kurdu. Komisyonun kararı olumsuzdu, yani eylemci öğrencilerin "devletleştirme" talebi doğrultusunda idi. TİP, TBMM'de özel okulların devletleştirilmesi için öneri verdi.



Ozel okul öğrencileri yürüdü

İsk Mühendislik ve Mimarlık Özel Yüksek Okulu öğrencileri dün «Halk çocuklarını eğitim tüccarlarının emrine veren zihniyeti protesto» için Hürriyet Meydanından Taksim'e kadar yürümüşlerdir. Onde «Bizi patron soydu» cümlesini, göğüslerine yarıkları harflerle meydana getiren çıplak öğrencilerin bulunduğu grup yürüyüş sırasında «Bir taksitlik param mı var - Bir dönümlük bağım mı var - Satılacak danam mı var - Nem alacak patron benim» sözlerini türkü halinde tekrarlamışlardır. Özel okul öğrencileri yürüyüşe başlamadan önce Üniversitedeki Atatürk Anıtı önünde saygı durumunda bulunmuşlar ve Hukuk Fakültesi öğrencilerini de yürüyüşe katılmaya çağırmışlardır.

(Fotoğraf: Tulay DİVİTÇİOĞLU)

- 9 Turhan Feyzioğlu, agm.
10 Harun Karadeniz, age., s. 60.
11 Ant dergisi (5 Aralık 1967), S. 49, s. 2.



Gençliğin parasız eğitim talebi siyasal perspektifin oluşturulmasında önemli bir dinamikti

“Dünyanın en büyük öğrenci yürüyüşü”

Ant dergisinde “Düzen açısından özel yüksekokullar” başlıklı bir makale yazan İTÜTB Başkanı Hasan Yalçın makalesini “Ve işte bu, dünyanın en büyük öğrenci yürüyüşü, bunun için halktan yana bir yönetimin kurulmasını amaçlayan Türk sosyalist hareketine armağan edilmiştir” diye bitiriyordu.¹²

1967 sonundaki bu büyük yürüyüşün ardından üniversite gençliğinin hemen hemen her eyleminde ÖYO konusu işlendi. 1968 yılı üniversite işgallerinde sürekli gündeme getirildi. İstanbul Üniversitesi İşgal Komiteleri Konseyi'nin “İstanbul Üniversitesi Genel Reform Tasarısı ve Fakültelere Özgü İstekler” belgesinde, İTÜTB reform taleplerinde, Özel Yüksek Okullar Boykot Komiteleri Genel İcra Konseyi'nin 10.07.1969 tarihli broşüründe, 1969 yılı sonundaki İzmit-İstanbul

¹² *Ant* dergisi (12 Aralık 1967), s. 50, s. 13.



İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
GENEL REFORM TASARISI
ve
FAKÜLTELERE ÖZGÜ
İSTEKLER

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
İŞGAL KOMİTELERİ KONSEYİ

Gençlik sadece
eylem yapmıyor,
yapıcı önerileriyle
taleplerini kamuoyu
ile paylaşıyordu

Siyasal iktidar
gençliğin kitlesel ve
haklı istekleriyle,
özel yüksekokul
patronlarının
beklentileri arasında
sıkışıp kalmıştı



arasında gerçekleştirilen üç günlük “Montaj Sanayi ve Ortak Pazara Hayır Yürüyüşü”nde bu konudaki mücadeleye yer verildi.

ÖYO konusu İstanbul-Ankara yürüyüşünden yaklaşık on ay sonra Türkiye Öğretmenler Sendikası'nın (TÖS) 4-8 Eylül 1968 tarihlerinde Ankara'da düzenlediği, o dönemde eğitim alanında önemli yankılar yaratan Devrimci Eğitim Şurası'nda (DEŞ) geniş bir biçimde ele alınacaktı. 1968-69 ders yılında öğrenci örgütlerinde görev alan bazı öğrencilerle birlikte Robert Kolej Öğrenci Birliği (RKÖB) başkanı olarak benim de katılıp konuşma yaptığım DEŞ'te, “Kapitalist düzende eğitim kurumları ve işleyiş biçimleri” başlıklı bir bildiri sunan Çetin Özek, eğitimin sınıfsal karakteri üzerinde durduktan sonra ÖYO konusuna geniş bir yer verip bu okulların üniversitelerin devlet eliyle kurulacağı hükmünü belirleyen Anayasa'nın 120. maddesine aykırı olduğunu belirtti. ÖYO ile “Anayasa'ya karşı hile” gerçekleştirildiğini belirten Özek, ayrıca özel kâr peşindeki kapitalistlerin vakıflar

kurarak devletleştirme operasyonundan kaçmaya çalışacaklarını da sözlerine ekledi.¹³

DEŞ'te, ÖYO açılmasına izin veren hükümet tasarrufunun kaldırılması için Danıştay'a başvuran ve özel yüksekokullarda görev alan oda üyelerini Onur Kurulu'na sevk eden TMMOB Mimarlar Odası'nın temsilcisi olarak konuşan Demirtaş Ceyhun da sözlerini “özel okullar bu düzende er geç devletleştirilecektir” diyerek bitirdi.¹⁴

DEŞ çalışmalarında şu karar oy birliğiyle kabul edildi:

ÖYO Anayasamızın 4, 12, 21 ve 120. maddelerine aykırıdır. Bu nedenle bütün özel okulların devletleştirilmesi ya da kapatılmasında kamu yararı vardır.¹⁵

1969-70 ders yılı başında ÖYO konusunu yeniden gündeme getiren üniversite öğrencileri, “Öğrenci kardeşlerimizi soydurtmayacağız” diyorlardı. Onca özel yüksekokulu devletleştiremeyecek, öylesi bir işin altından kalkamayacak siyasi iktidar acz içinde çözümsüzlüğü savunurken, zamanın başbakanı Süleyman Demirel'in ailesinin başını çektiği özel yüksekokul patronları da taze para toplama peşindeydi.

13 Türkiye Öğretmenler Sendikası (TÖS), Devrimci Eğitim Şurası (1969), Ankara, TÖS Yayınları No. 4, s. 96-101.

14 TÖS, age., s. 105.

15 TÖS, age., s. 114.



Sad

istanbul teknik üniversitesi talebe birliği / i.t.ü. teknik okul talebe birliği / devlet güzel sanatlar akademisi talebe cemiyeti / robert kolej öğrenci birliği / i.ü. iktisat fakültesi tal. cem. / fikir kulüpleri federasyonu / i.ü. orman fak. tal. cem. / i.ü. dışılık fak. tal. cem. / ist. (yıldız) devlet müh. ve mim. ak. öğ. bir. / siya. bilgiler fak. öğ. der. / türk toplum ocakları (alm.)

Afiş tasarımı: Sadık Karamustafa

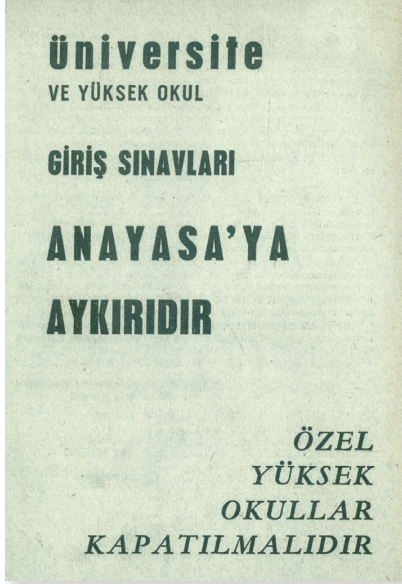
ÖYO'nun Anayasa'ya aykırılığı konusu toplumda büyük bir destek görmeye başlayınca patronlar yapmaları gereken yatırımlardan kaçmaya, topladıkları taze paraları da başka alanlardaki yatırımlarına yönlendirdikçe ÖYO konusu iyice açmaza girdi. Bu arada ÖYO patronları, kendi okullarında da başlayan muhalefete karşı sert tavırlar almaya yöneldiler. Bilinçli üniversite gençliğine karşı, düzenden yana yüksekokul öğrencisi yaratma amacı da bulunan ÖYO projesinin yaraları büyürken, patronlar bu okullarda silahlı muhafız bulundurmaya başladı.

İşte böyle bir ortamda, 9 Eylül 1969'da o sırada faşist bir grubun işgali altında bulunan Işık Özel Mimarlık ve Mühendislik Yüksek Okulu'na giden öğrenciler bahçede uzun namlulu otomatik silahlarla tarandı. Bu arkadaş grubu içinde bulunan İÜ Orman Fakültesi öğrencisi Mehmet Cantekin öldürüldü. 1948 doğumlu Cantekin, Ekim 1967'de Amerikan 6. Filosu'na karşı yapılan açlık grevine katılan az sayıdaki öğrenciden biriydi. Öğrenci olaylarında ilk kez uzun namlulu silah kullanılıyordu. Ateş edenler okul sahibinin kiralık adamlarıydı.

Bu arada ÖYO konusu, toplumun her düzeyinde tartışılır hâldeydi. "Denize nazır, diploma hazır" deyişleri kullanılıyordu. ÖYO konusunu Danıştay'a taşıyanlardan İnşaat Y. Mühendisi ve Avukat İzzettin Silier'in, olayı mizah konusu hâline getirircesine, "özel harp okulu" açmak üzere MEB'e başvuru yapması basında çarpıcı bir biçimde ele alınınca ortalık biraz daha karıştı.



Gençlik birçok farklı taleple meydanlardaydı. Özel okulların devletleştirilmesi, 6. Filo ve eğitim derken süreç giderek daha politik talepleri beraberinde getiriyordu



Döneme özgü bir afiş

Anayasa Mahkemesi özel yüksekokulları Anayasa'ya aykırı bulup kapatıyor

“İzmir’deki Ege Özel Mimarlık ve Mühendislik Yüksek Okulu İnşaat Bölümü’nü bitiren sekiz kişiye verilen diplomaların Anayasa’ya aykırılığı nedeniyle iptali için bir mühendis vekilinin Danıştay’da Millî Eğitim Bakanlığı’na karşı açtığı davada Danıştay Dava Daireleri Kurulu ‘Anayasa’ya aykırılık’ talebini ciddi bularak” konuyu Anayasa Mahkemesi’ne (AYM) taşıdı (Ayrıca bir de Mimarlar Odası’nın açtığı dava vardı). 14.03.1969 tarihinde AYM konuyu incelemeye başladı. İncelemesini 1961 Anayasası’nın “bilim ve sanat” başlıklı 21, üniversitelerin ancak devlet eliyle kurulabileceğini (devlet tekeli) belirten 120, yasa önünde eşitliği içeren 12 ile devletin halkın öğrenim ve eğitim ihtiyaçlarını karşılama görevini ifade eden 50. maddelerine dayandıran AYM, 1969/31E, 1971/3K sayılı, 12 Ocak 1971 tarihli kararıyla¹⁶ 625 sayılı Özel Yüksekokullar Kanunu’nun 1, 13, 8 (2, 3, 4. fıkraları) ve 48. maddelerini iptal etti. AYM, özel yüksekokulları fiilen kapatmıştı. AYM’nin kararı 9 Temmuz 1971’de yürürlüğe girecekti.¹⁷

Kısacası AYM, eylemci üniversite öğrencilerinin talebi doğrultusunda özel yüksekokulların devletleştirilmesi yönünde karar vermişti. Süleyman Demirel başkanlığındaki siyasal iktidar, 9 Temmuz 1971’e kadar bir çözüm üretmek zorundaydı. Bu kez ÖYO öğrencileri ayaktaydı. DEV-GENÇ ile Türkiye Özel Yüksekokullar Talebe Federasyonu ortak açıklamalar yapıyordu. O güne kadar ilerici, devrimci gençlerin özel yüksekokullar konusundaki eylemlerine karşı çıkan, hatta saldırmaya çalışan Ülkü Ocakları Birliği ve MHP Gençlik Kolları bile özel okulların devletleştirilmesini isteyip konuya ilişkin miting düzenlemeye kalkıyordu.

Bu arada 12 Mart 1971 askerî darbesi gerçekleşti. Başbakan Süleyman Demirel hükümeti, ordu müdahalesiyle düşürüldü. Yerine kurulan Nihat Erim hükümeti AYM kararının yürürlük zamanı geldiğinde özel yüksekokulları kapattı. Gecikmeli olarak 25 Ağustos 1971 tarihinde “Özel yüksekokul öğrencilerinin öğrenimlerine devam edebilmeleri için açılacak resmî yüksekokullar hakkında kanun” adlı 1472 sayılı yasa çıkarıldı.¹⁸

Bu yasa ekinde sayılan İstanbul’daki on üç, Ankara’daki on, İzmir’deki sekiz, Eskişehir ve Adana’daki ikişer ÖYO öğrencilerinin hangi okullara paralı ya da parasız geçiş yapacağı belirtiliyordu. Bu yasada Heybeliada Ruhban Okulu ve Robert Kolej Yüksekokulu (RKYO) yer almıyordu; toplamda otuz yedi okul söz konusu edilmişti. Ege Üniversitesi dışında hiçbir üniversite bu okulları kabul etmedi. Özel yüksekokulların tasfiyesi sırasında bu işten de kolayca sıyrılan diploma tacirleri, özel yüksekokul patronları okulları kapanırken de para kazandılar. Ancak paralı eğitimi

¹⁶ *Resmî Gazete* (26 Mart 1971), s. 13790.

¹⁷ *Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisi* (1991), Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 2. tıpkıbasım, s. 9, s. 131-193: anayasa.gov.tr/media/4928/kd_09.pdf

¹⁸ *Resmî Gazete* (1 Eylül 1971), s. 13943.

vurgulayan 1472 sayılı yasa da soruna çözüm olmayacak, daha sonra 1982 Anayasası ve ilgili yasalarla yanlış bir biçimde vakıf üniversiteleriyle çözüm aranacaktı.

AYM kararı, 1967 sonundaki İstanbul-Ankara ÖYO Yürüyüşü doğrultusunda karar vermişti. Ancak AYM kararındaki muhalif karşı oyları dikkate alarak şunu söyleyebiliriz ki 1967-68 dönemi üniversite gençliğinin bu yürüyüşü olmasaydı, gençlik 1967-71 yılları arasında yalnız ÖYO konusunu değil, genel eğitim sorununu öylesine gündeme taşımazdı, inançla konuyu Anayasal düzlemde kamuoyuna mal etmeseydi, AYM kararı böyle olmayabilirdi. Bu müdahale sonradan '68 gençliği olarak ünlenen öğrencilerin büyük bir başarısıydı.

Özel yüksekokullar mücadelesinde özel bir kesit: RKYO'yu BÜ'ye dönüştürme süreci

9 Eylül 1971 tarihli *Resmî Gazete*'de yayımlanan 1487 sayılı kanunla, İstanbul'da Boğaziçi Üniversitesi (BÜ) adıyla Türkiye'nin dokuzuncu üniversitesi kuruldu; Robert Kolej Mütevelli Heyeti'nin hükümete devrettiği Bebek'teki taşınır ve taşınmaz mallar bu üniversiteye tahsis edildi. Robert Kolej Yüksekokulu (RKYO) tarihe karışmıştı. Ancak bu sonuca kolay ulaşılmamıştı. Bu, gerçekte uzun bir sürecin sonucuydu. Ama hem o tarihlerde hem de sonrasında bu konuda yanlış algılar yaratıldı.

1969 ve 1971 yılları arasında Robert Kolej hakkında yazdığı yazılarla tanınan Şükran Soner *Bizim 68'liler* kitabında şöyle yazar:

...Bugünkü üniversitenin çatısı kurulmuş oldu. Ancak söz konusu karara kolay gelinmemişti... Günümüzde kültür turizmcisi kimliği ile öne çıkan Faruk Pekin'in birlik başkanlığı sürecinde sağlıklı bir üniversitenin önünün açılması kavgası verildi.¹⁹

50 yıl önce de
Boğaziçililer
meydanlardaydı



Afiş tasarımı: Tan Oral

19 Şükran Soner (2008), *Bizim 68'liler*, İstanbul, Cumhuriyet Kitapları, s. 192.
20 Boğaziçi Üniversitesi Mezunlar Derneği (BÜMED), *Boğaziçi* (Haziran 2009), s. 141, s. 43.

"RKYO'nun millileştirilmesi" çalışmalarının kırkıncı yılında Boğaziçi Üniversitesi Mezunlar Derneği'nin (BÜMED) *Boğaziçi* dergisine yazdığı yazıda şöyle demişim:

Anayasa Mahkemesi'nin Özel Okullar Yasası'nı iptal etmesi sonrasında öyle bir durum ortaya çıktı ki sonuçta Öğrenci Birliği'nin savunduğu çözüm gerçekleşti. Biz Robert Kolej Öğrenci Birliği olarak duruma müdahil olmasaydık, bu durumu kararlı bir biçimde uzun bir süre tartışmasaydık, tartışmasaydık, bugün Boğaziçi Üniversitesi'nin bulunduğu yerde ya Robert Lisesi ya da "Bosphoros Konutları" olacaktı. Başka bir ihtimal söz konusu değildi.²⁰

AYM'nin 1971 yılındaki kararıyla devletleştirilmesi gereken özel yüksekokullar arasında iki "özel yabancı" okul bulunuyordu: Heybeliada Ruhban Okulu (HRO) ve RKYO. 1844 yılında faaliyete geçip 1923 yılına kadar Yüksek Ortodoks Teoloji Okulu adını taşıyan ve büyük çoğunluğu Yunanistan uyruklu öğrenci yetiştiren Yüksek Rum Ortodoks Ruhban Okulu, daha sonra HRO adıyla bilinir. Demokrat Parti iktidarı 25 Eylül 1951 tarih ve 151 sayılı "Rum Rahipler Okulu Yönetmeliği"yle HRO'yu yüksekokul statüsüne sokuverir. Fener Rum Ortodoks Patrikhanesi'nin, okulun AYM'nin 1971'deki bu kararı ve Anayasa'daki dinî eğitimin gereği olarak, bir üniversitenin ilahiyat bölümüne bağlanıp devletleştirilmesini kabul etmemesi üzerine HRO kapatılır.

RKYO ise faaliyetine 1863 yılında Bebek'te açılan bir derslik ile başlar. Daha sonra Bebek tepelerinde inşa edilen binalara yerleşen okulda 1912 yılında mühendislik bölümü açılır. 1957'de de Bakanlar Kurulu kararı ve Millî Eğitim Bakanlığı'nın onayıyla bir bölümü yüksekokula dönüştürülür. RKYO, özel bir durumu olan HRO'yu saymazsak, Lozan'dan sonra kurulmasına izin verilen ilk ve tek yabancı yüksekokuldur. 1958'de okula yüksek lisans öğrencileri alınır. Bu arada "orta kısmı" kapatılır.

Ancak 625 sayılı yasa, RKYO'nun büyümesine engeller getirmişti. Bu durum ABD'deki büyüyen, gelişebilen kurumlara katkıda bulunan vakıfların mali yardımı ile ayakta duran RKYO'nun gelişmesini kısıtlamıştı. Ekonomik kriz başlamış, birkaç yıl içinde okuldaki eğitimin tamamen durma tehlikesi doğmuştu. Robert Kolej kapanacaktı.

İşte böylesi bir ortamda tek net tavır Robert Kolej Öğrenci Birliği'nden (RKÖB) yani öğrencilerden geldi. 1968'de benim başkanlığımıdaki (RKÖB) yönetim kurulu, konuyu gündemine alıp mücadele hedeflerini belirlemeye başladı. RKYO'nun millileştirilmesini tartışmaya açtık. Önce tezimizi utangaç tavırlarla tartıştık, bazen "Türkleştirme" dedik. Tezimizi savunanlar çoğaldıkça, önerdiğimiz çözümün kaçınılmazlığını, zorunluluğunu görenlerin sayısı artıkça, Türkiye'de o günlerde kavgası verilen çerçeveye uygun olarak yeni oluşacak kurum için hedefimiz "özerk üniversite" biçimine dönüştü.

RKYO-BÜ sürecinin değişik aktörleri vardı: Mütevelli Heyeti'nin ABD'li ve Türk üyeleri, Amerikalı hocalar, Türk hocalar, öğrenciler, kolej çalışanları... O zaman New York eyaleti kanunlarına göre çalışan İstanbul Amerikan Kolejlere Mütevelli Heyeti'nin yirmi sekizi Amerikalı, on yedisi Türk olmak üzere toplam kırk beş üyesi vardı. Bir ara RKÖB olarak Mütevelli Heyeti'nde öğrenci üyeliği de istemiştik.

"Robert Kolej millileştirilmelidir" hedefi mülkiyeti içeren bir talepti. Bu ince nokta iyi anlaşılmalıdır. Söylenen şeydi: "Amerikalılar yasal mevzuat gereği Bebek kampüsündeki taşınmazların mülkiyetini T.C. Devleti'ne devredip Arnavutköy kampüsüne gitsin; Robert Kolej orada yaşatılsın." Bazı Amerikalı ve Türk Mütevelli Heyeti üyesiyle kimi Amerikancılar, Bebek kampüsünü bırakıp gitmek istemiyorlardı ama bu beklentinin dayanağı yoktu. Kimileri Lozan'a rağmen Bebek kampüsündeki taşınmazları satabileceğini düşünüyordu. Oysa yasal mevzuat ellerini kollarını bağlıyordu. Sorun buydu. Bu amaçla mali, akademik ve idari alanlarda yoğun çalışmalar yaptık. Zaten kafeterya nedeniyle mali çalışmalar yapıyorduk.

İlk önce bir forum yaparak boykot yapmaya karar verdiğimiz kafeteryaya el attık. Kampüste öğrenciye döner ekmeğe dağıtıp başarılı bir boykot gerçekleştirerek öğrencinin gücünü gösterdik. Ardından yönetimi zorlayarak üç ay süreyle kafeteryanın işletmesini üzerimize aldık. Kafeteryanın zararının nasıl azaltılabileceğini ve nasıl yönetilebileceğini gösterdik. Okul yönetimine ciddi yazılı mali öneriler götürdük.

İkinci olarak, bir model oluşturduk: Pedagojik olarak bir alt eğitim kurumuyla bir üst eğitim kurumu, bir arada bulunamazdı. Robert Lisesi (o zamanki adıyla Robert Academy) Arnavutköy Kampüsü'ne gönderilmeliydi. Böylece yasal olarak büyüemeyen Robert Kolej Yüksekokulu'na yeni mekânlar yaratılmış olacaktı.

Üçüncü olarak, o zamanki Robert Kolej Yüksekokulu'nu oluşturan üç okula, mühendislik, iş idaresi ve iktisat ile fen-yabancı diller okullarına ilişkin alternatif programlar, çözümler önerdik. Haziran 1969'da üç okula, Araştırma Merkezi'ne, öğrenci etkinliklerine ilişkin bilimsel raporlarımızı ve bütçe taslaklarımızı (ODTÜ bütçesini inceleyerek) okula ve ABD'li ve Türk mütevelli heyeti üyelerine Türkçe ve İngilizce olarak sunduk. O gün için yönetimin elinde bile böylesi raporlar yoktu.

Dördüncü olarak, Robert Kolej'in taşınmazları konusunda bilgi topladık. Öğrendik ki bugün Kuzey Kampüsü'nün ve kütüphanenin bulunduğu Domuz Çiftliği dışında günümüzde spor tesislerinin ve lojmanların olduğu yerler de okula aitti. Artık bir yeni T.C. üniversitesine devredil-

mesini talep ettiğimiz arazinin Hisarüstü ve Bebek'teki bütün taşınmazlarını biliyorduk. Bu arada senatoda iki ile beş üyeli burs ve disiplin komitelerinde birer üyelik ile yönetime katılmayı da sağladık.

5 Mayıs 1969 günü öğleden sonra Saatli Bina'da RKYO Mütevelli Heyeti'nin ABD'li başkanının da katıldığı bir "Demokratik Forum" düzenledik. RKÖB'ün o günkü bildirisine göre toplantıya beş yüz otuz bir öğrenci katıldı. Üç yüz elli bir kişi iki günlük boykot kararına "evet" oyu verdi. O sırada eğitime devam eden öğrenci sayısı sekiz yüz yetmiş dolayındaydı. Yani katılım %60'ın üzerindediydi. Amerikalı Mütevelli Heyeti Başkanı konunun ciddiliğini anlamıştı.

24 Ocak 1970 günü ABD'nin Connecticut eyaletinde bir evde yapılan özel toplantıda bir grup mütevelli heyeti üyesi okulun öğrencisiyle, öğretim üyeleriyle, işçi ve memuruyla bakanlığa devri konusunu prensip olarak kabul etmişti. Ancak Mütevelli Heyeti'nin bazı Türk üyeleri Amerikalıların bu kararına karşı direniyordu.

1969-70 ders yılı RKÖB yöneticileri Ali Çınar, Ali Eşref Turan, Barış Trak ve arkadaşlarının, 1970-71 ders yılı Mehmet

Faruk Pekin;
iki günlük
boykot kararı
alınan Mayıs 69
Forumu'nda Saatli
Bina'da (Boğaziçi
Üniversitesi)
öğrenci birliği
başkanı olarak
konuşurken



Yaltır yönetimindeki Öğrenci Birliği'nin muhalif Mütevelli Heyeti üyelerini, hocaları ve öğrencileri ikna edici ısrarlı çalışmaları sürdü. Forumlar, boykotlar birbirini izledi. Bu forumların yıldızı sonradan İÜ İktisat Fakültesi'nde profesör olarak görev yapan Robert Kolej Fikir Kulübü üyesi Nail Satlıgan'dı. Arnavutköy'deki kız koleji ile birlikte Bebek'teki yüksekokul ve lisenin de müdürü olan ABD'nin eski Burma Büyükelçisi John Scott Everton yalpalayıcı, birbiriyle çelişen açıklamalarını sürdürdü. Everton'un istifası için de kampüste yürüyüş yapıldı, bir ahşap maketi yakıldı.

Hocalar arasında "Akademi olalım, ODTÜ'ye ya da Hacettepe'ye bağlanalım, bölüm kapatalım, Arnavutköy'e gidelim" tartışmaları sürdü gitti. Öğrenci Birliği'nin apaçık talebi ortada iken akademik ortama kararsızlık ve ne istediğini bilememek hâkimdi.

RKYO öğrencileri, forumda demokratik bir biçimde aldıkları karar uyarınca 1970 Kasım'ında biri İstanbul'da (Beşiktaş'tan Taksim'e), diğeri RKÖB'nin organize ettiği özel trenle gittikleri Ankara'da (Kızılay'dan Cebeci'ye) iki yürüyüş yaptı. "Millî üniversite", "Mütevelli Heyeti kararlarını tanımıyoruz", "Robert Kolej değil, özerk üniversite" sloganlarıyla Beşiktaş'tan Taksim'e doğru yürüyen kolejli öğrencileri, İTÜ önünde İTÜ'lü öğrenciler "Özerk üniversite" sloganıyla karşıladılar.

Öğrencilerin kararlı eylemleri nedeniyle zaman geldi, okul yönetimi okulu kapattı; okulu terk etmeyen çoğu Robert Kolej Fikir Kulübü üyesi öğrencilere sonradan Daniştay'dan dönecek karara göre bir hafta okuldan uzaklaştırma cezası verdi.

İki gelişme her şeyi hızlandırdı. Birincisi Anayasa Mahkemesi 7 Ocak 1971'de özel okulları kapatma kararıyla RKYO'ya da altı aylık bir tasfiye süresi vermiş oldu. Bu karar, Türkiye üniversite gençliğinin özel yüksekokullara karşı sürdürdüğü kararlı mücadelesinin sonucuydu. İkincisi 12 Mart 1971 Muhtırası ardından hükümet değişti. Yeni hükümette, askerî öğrenciliği sırasındaki Robert Kolej'de İngilizce öğrenen emekli albay Şinasi Orel, Millî Eğitim Bakanı oldu. Asker kökenli Şinasi Orel, 30 Eylül 1960'ta kurulan DPT'nin ilk başkanıydı.

Hemen sonradan BÜ'nün ilk rektörü olarak atanacak Abdullah Kuran'ın yardım ve destekleriyle okulu T.C. Devleti'ne devretme düşüncesindeki Mütevelli Heyeti Başkanı'yla ilişki kuruldu. Bazı pazarlıklar yapıldı. Mahirane manevralarla Arnavutköy'e iki bina inşa etme izni sözüyle ufak bir bölüm ("Üçgen" tabir edilen Uçaksavar arsaları) dışında Mütevelli Heyeti'nden eğitim amaçlı kullanmak kaydıyla 18 Mayıs 1971 tarihli protokol ile Bebek'teki taşınmazları devraldılar; üniversitenin adını da Amerikalı Mütevelli Heyeti üyelerinin istediği gibi Robert değil, Boğaziçi olarak kabul ettirdiler.

9 Temmuz 1971'de kapanması gereken RKYO'da fiilî durum yaratıldı. Bakan kararıyla okul kapatılmadı. Amerikalı Müdür Mr. Everton o gün Arnavutköy'e gönderildi ve BÜ Kanunu 9 Eylül 1971'e yetiştirildi.

Şinasi Orel'in ve Millî Eğitim Bakanlığı'nın elbette dönüşüme, özellikle zamanlama açısından büyük katkısı olmuştu ama Anayasa Mahkemesi'nin hızla gelen özel yüksekokulları kapatma kararı zaten başka bir çözüme imkân bırakmıyordu. Bu Robert Kolej öğrencilerinin en baştan beri savunduğu çözümdü: Millileştirme, yani Bebek Kampüsü'nün bütün binalarının aynı yerde kurulacak bir T.C. üniversitesine devri.

Bu arada BÜ hocalarından Prof. John Freely'nin *A History of Robert College (Robert Kolej'in Tarihi)*, İngilizce, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2000, 2 cilt, 415 sayfası yazı olmak kaydıyla 685 sayfa) adlı kitabı yayımlandı. Kolonyalist, misyonerce bir tavırla yazılan kitabın RKYO'nun BÜ'ye dönüşümünü anlatan bölümü, bilimsel olmayan, gerçek dışı, ön yargılı, öğrenci düşmanı bir yaklaşımla ele alınmıştı. Kitabın özellikle 1968-71 yıllarına ait öğrenci hareketlerine ilişkin bölümleri eski Mezunlar Ofisi (RC Alumni Office) Sekreteri Herbert Lane'in, Emniyet'ten-Bebek Karakolu'ndan aldığı, gerçekleri yansıtmayan raporları temel alarak yazdığı öğrenci düşmanı notlarına dayandırılmıştı.

Ne yazık ki bu kitabın hemen hemen aynı uzunluktaki bir versiyonu BÜ Rektörü Kadri Özçalıran döneminde, 2009 yılı sonunda *A Bridge of Culture: Robert College. Boğaziçi University, How an American College in İstanbul Became a Turkish University* adıyla BÜ Yayınları arasında bastırılıp "rektörün yılbaşı hediyesi" olarak dağıtılıp resmîleştirildi. "Tarih" in bilim olarak okutulduğu bir üniversitede bilimsel olmayan, subjektif bir yayındaki tarih dışı görüşler, BÜ'nün resmî tarih görüşü yapıldı. Değişik etkinliklerle, Ermeni konusu dâhil her konuda geçmişle yüzleşen BÜ, ne yazık ki kendi öğrencisinin geçmişiyile yüzleşemedi.

1968-71 yıllarını Bebek kampüsünde geçiren üç kişi (Faruk Pekin, Prof. Nail Satlıgan ve Prof. Semih Koray) *Virgül* dergisinde Freely'nin bu öğrenci düşmanı tavrını eleştirip yazdıklarının gerçek olmadığını sergilediler.²¹

Kendini "Robert Kolej kimlikli" gören bazı öğretim üyelerinin, bir kısım öğrenci ve Robert Kolej Mütevelli Heyeti üyelerinin Bebek Kampüsü'nde kurulacak bir bağımsız "millî üniversite", "özerk üniversite" konusunda ikna edilmeleri ve bu çözüme ısrırdırılmaları esas olarak, RKYO'yu bulunduğu yerde koruyarak devam ettirmek isteyen, Bebek Kampüsü'nden taviz vermeyen Öğrenci Birliği'nin bilinçli, ısrarlı, proje sahibi, somut raporlara dayalı mücadelesi sayesinde olmuştur.

1968-1971 yılları arasında öğrenciler, müthiş bir öngörüyle, bilimsel raporlarla, demokratik toplantılarla, forumlarla, boykotlarla, yürüyüşlerle okullarına, Bebek Kampüsü'ne sahip çıktılar; çözüm yolunu gösterdiler. Robert Kolej Yüksekokulu'nun millîleştirilmesi yolunda yoğun, gönüllü bir çaba harcadılar. Ve özellikle ne yapacağına karar veremeyen Mütevelli Heyeti üyelerini bunaltıp onlara yol gösterdiler. Sonuçta T.C. Devleti tek kuruş ödemedi Bebek tepelerindeki muazzam bir araziye binalarıyla birlikte sahip oldu.²²

Elbette ki o günlerin çalkantılı ortamında öğrenciler kendi aralarında da sorunlar yaşadılar. Bazen kavga da ettiler. Bunlar son derece doğaldır.

Robert Kolej öğrencilerinin, Robert Kolej Öğrenci Birliği'nin ısrarlı, kararlı, bilinçli tavrı olmasaydı, bunun Mütevelli Heyeti'ne, öğretim üyelerine, medyaya yansıyan olumlu etkileri bulunmasaydı, Boğaziçi Üniversitesi hayaldir. 2021 yılındaki BÜ Direnişi'nin genlerinde taşınan, bu özerk üniversite savaşımının, örgütlü geleceğin izleri olmalıydı.

21 *Virgül*, aylık kitap ve eleştiri dergisi, Kasım 2001, sayı 45, s. 57-62.

22 Şükran Soner, "Faruk Pekin ile BÜ'de özerk üniversiteden kayyum tartışmasına", *Cumhuriyet*, 12 Şubat 2021.